

BNO Branchemonitor 2021

De Nederlandse ontwerpsector 2019 in beeld en getal

Inhoud

Voorwoord	3
1 Bedrijven en mensen	4
2 Omzet en markten	6
3 Tarieven	9
4 Gefactureerde uren zzp'ers	11
5 Actuele vragen	12
Colofon	13

Voorwoord

Het jaar 2019 was het jaar voorafgaand aan de coronapandemie. Hoe stonden we ervoor? En hoe gezond was onze sector financieel voordat de wereld werd overgenomen door een virus? Gegevens over 2019 zijn belangrijk om straks beter de exacte impact van de coronamaatregelen in 2020 te kunnen vaststellen. Veel ontwerpers zagen dat blijkbaar ook zo: het aantal deelnemers aan dit onderzoek is gestegen en daar zijn we blij mee. Hoe meer deelnemers, hoe accurater het rapport en hoe krachtiger onze stem bij overheden en andere stakeholders.

Meer omzet voor zzp'ers

We zien een forse groei bij de omzet van zzp'ers van € 72.200 in 2018 naar € 87.900 in 2019. De omzet bij bureaus is onveranderd en laat bij de gemiddelde omzet per fte zelfs een daling zien, waarmee we bijna op hetzelfde resultaat komen als twee jaar eerder, namelijk € 110.300 per fte in 2019. De gemiddelde omzet van een starter is ook flink toegenomen en komt nagenoeg op hetzelfde neer als die van een niet-starter.

Structurele trends

Opmerkelijk is dat er ieder jaar een substantiële groep van zzp'ers blijft steken op een omzet tussen de € 15.000 en € 50.000. Een ander onveranderd beeld is dat de overgrote meerderheid van omzet uit gedeclareerde uren komt en bijna niet uit andere inkomstenbronnen zoals royalty's, de verkoop van producten of marges op inkopen. Van deze uren wordt er (nog steeds) structureel een aanzienlijk percentage niet gedeclareerd.

Opdrachtgevers

De top drie opdrachtgevers voor de ontwerpsector in 2019 waren 1) de zakelijke en financiële dienstverlening, 2) de industrie en bouwnijverheid, en 3) horeca, sport en recreatie. We zien dat grote ontwerp bureaus meer omzet uit het buitenland realiseren dan middelgrote bureaus, maar dat nu ook starters een meer internationale focus hebben.

Actualiteiten

Om ons beeld rondom de impact van de coronamaatregelen te preciseren hebben wij naar jullie ervaringen gevraagd over onderwerpen zoals personeelsbeleid en positionering. Daarin zien we dat meer dan de helft (nog) geen acties heeft ondernomen t.a.v. personeelsbeleid of strategie-wijzigingen heeft doorgevoerd. Precies de helft heeft een omzetafname in 2020. Voor 2021 verwacht 41% van de deelnemers weer groei.

Madeleine van Lennep
Directeur BNO

bno.nl/branchemonitor

1 Bedrijven en mensen

Aantal bedrijven, 2016-2019

Aantal

	2016	2017	2018	2019
totaal	1.712	1.676	1.670	1.664

Gemiddeld startjaar, 2019

Jaartal

	gemiddeld startjaar	gestart in 2015 of later
zzp'ers	2005	24%
bureaus	2000	13%

Gemiddeld startjaar naar hoofdactiviteit, 2019

Jaartal

	communicatie (on-/offline) en/of grafisch ontwerp ¹	service en/of experience design ²	industriële en/of productontwerp ³	ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur ⁴
zzp'ers	2004	2009	2007	2008
bureaus	2001	2004	1995	2002

¹ Tot *communicatie (on-/offline) en/of grafisch ontwerp* behoren alle vormen van 2D visueel ontwerp zoals: brand design, corporate design, grafisch ontwerp, digital creative design, webdesign, app-ontwikkeling, VR-design, packaging design, letterontwerp, illustratie, animatie, infographics etc.

² Tot *service en/of experience design* behoren alle vormen van niet tastbaar ontwerp zoals: service design, social design, strategy design, UX-design, interaction design, digital solutions, wayfinding etc.

³ Tot *industriële en/of productontwerp* behoren alle vormen van 3D ontwerp zoals: consumentenproduct, industrieel product, verpakingsontwerp, modeontwerp, textielontwerp, sieraad- en accessoire-ontwerp, vrije vormgeving etc.

⁴ Tot *ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur* behoren alle vormen van ruimtelijk en omgevingsontwerp zoals: expositie- en tentoonstellingsontwerp, ontwerp voor openbare ruimte, urban design, retaildesign, concept store design etc.

Gemiddeld aantal werkenden bureaus, 2019

Aantal

	werknemers	directie	totaal
totaal	10	2	12

Gemiddeld aantal werkenden bureaus naar omzetklasse, 2019

Aantal

	tot 500.000 euro	500.000 tot 1 miljoen euro	1 miljoen tot 5 miljoen euro	meer dan 5 miljoen euro	totaal
totaal	4	10	18	x	12

Gemiddeld aantal werkenden bureaus naar hoofdactiviteit, 2019

Aantal

	communicatie (on-/offline) en/of grafisch ontwerp ¹	service en/of experience design ²	industriële en/of productontwerp ³	ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur ⁴
totaal	10	18	12	10

¹ Tot *communicatie (on-/offline) en/of grafisch ontwerp* behoren alle vormen van 2D visueel ontwerp zoals: brand design, corporate design, grafisch ontwerp, digital creative design, webdesign, app-ontwikkeling, VR-design, packaging design, letterontwerp, illustratie, animatie, infographics etc.

² Tot *service en/of experience design* behoren alle vormen van niet tastbaar ontwerp zoals: service design, social design, strategy design, UX-design, interaction design, digital solutions, wayfinding etc.

³ Tot *industriële en/of productontwerp* behoren alle vormen van 3D ontwerp zoals: consumentenproduct, industrieel product, verpakkingsontwerp, modeontwerp, textielontwerp, sieraad- en accessoire-ontwerp, vrije vormgeving etc.

⁴ Tot *ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur* behoren alle vormen van ruimtelijk en omgevingsontwerp zoals: expositie- en tentoonstellingsontwerp, ontwerp voor openbare ruimte, urban design, retaildesign, concept store design etc.

2 Omzet en markten

Gemiddelde omzet per fte, 2016-2019

Duizend euro

	2016	2017	2018	2019
zzp'ers	77,5	72,6	72,2	87,9
bureaus	106	111,6	121,6	110,3

Gemiddelde omzet zzp'ers naar startjaar, 2019

Duizend euro

	gestart voor 2015	gestart in 2015 of later
totaal	78,4	76,5

Verdeling omzet zzp'ers naar omzetklasse, 2019

Procent

	tot 15.000 euro	15.000 tot 50.000 euro	50.000 tot 100.000 euro	meer dan 100.000 euro	totaal
totaal	9%	24%	43%	24%	100%

Verdeling omzet bureaus naar omzetklasse, 2019

Procent

	tot 500.000 euro	500.000 tot 1 miljoen euro	1 miljoen tot 5 miljoen euro	meer dan 5 miljoen euro	totaal
totaal	45%	28%	27%	0%	100%

Verdeling omzet naar inkomstenbron, 2019

Procent

	zzp'ers	bureaus	recente starters	totaal
honorarium (gedeclareerde uren)	84%	85%	87%	84%
royalty's en licenties	3%	1%	2%	2%
verkoop	4%	6%	4%	6%
marges op inkoop	4%	6%	4%	5%
overig	5%	2%	3%	3%
totaal	100%	100%	100%	100%

Verdeling omzet naar hoofdactiviteit, 2019

Procent

	zzp'ers	bureaus	totaal
communicatie (on-/offline) en/of grafisch ontwerp ¹	52%	51%	52%
service en/of experience design ²	8%	13%	8%
industriële en/of productontwerp ³	17%	9%	17%
ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur ⁴	23%	27%	23%
totaal	100%	100%	100%

¹ Tot *communicatie (on-/offline) en/of grafisch ontwerp* behoren alle vormen van 2D visueel ontwerp zoals: brand design, corporate design, grafisch ontwerp, digital creative design, webdesign, app-ontwikkeling, VR-design, packaging design, letterontwerp, illustratie, animatie, infographics etc.

² Tot *service en/of experience design* behoren alle vormen van niet tastbaar ontwerp zoals: service design, social design, strategy design, UX-design, interaction design, digital solutions, wayfinding etc.

³ Tot *industriële en/of productontwerp* behoren alle vormen van 3D ontwerp zoals: consumentenproduct, industrieel product, verpakkingontwerp, modeontwerp, textielontwerp, sieraad- en accessoire-ontwerp, vrije vormgeving etc.

⁴ Tot *ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur* behoren alle vormen van ruimtelijk en omgevingsontwerp zoals: expositie- en tentoonstellingsontwerp, ontwerp voor openbare ruimte, urban design, retaildesign, concept store design etc.

Verdeling omzet naar opdrachtgever, 2019

Procent

	zzp'ers	bureaus	recente starters	totaal
industrie en bouwnijverheid	13%	18%	28%	17%
zakelijke en financiële dienstverlening	24%	20%	26%	21%
groot- en detailhandel	6%	5%	4%	5%
consumentenproduct / FMCG	14%	7%	7%	9%
overheid (centraal en decentraal)	8%	10%	9%	9%
NGO's en not-for-profit	4%	3%	3%	3%
onderwijs	3%	2%	2%	3%
horeca, sport en recreatie	7%	17%	4%	15%
cultuur en kunstinstituten	7%	10%	4%	8%
gezondheids- en welzijnszorg	5%	1%	4%	3%
particuliere opdrachtgevers	6%	7%	5%	6%
overige opdrachtgevers	2%	0%	2%	1%
niet in opdracht	1%	0%	1%	0%
totaal	100%	100%	100%	100%

Verdeling omzet naar geografische herkomst, 2019

Procent

	zzp'ers	bureaus	recente starters	totaal
Nederland	88%	72%	72%	74%
rest van Europa	6%	17%	6%	15%
Azië	1%	2%	0%	2%
Noord-Amerika	3%	5%	22%	5%
rest van de wereld	2%	4%	0%	4%
totaal	100%	100%	100%	100%

Percentage bedrijven met omzet in het buitenland, 2019

Procent

	zzp'ers	bureaus	totaal
rest van Europa	30%	49%	36%
Azië	7%	9%	8%
Noord-Amerika	7%	16%	10%
rest van de wereld	5%	19%	6%
totaal % bedrijven met omzet in het buitenland	37%	49%	41%

3 Tarieven

Gemiddelde uurtarieven, 2019

Euro

	gemiddeld uurtarief	mediaan uurtarief	hoogste uurtarief
strategische werkzaamheden ¹	100	95	300
ontwerpwerkzaamheden ²	91	85	200
uitvoerende werkzaamheden ³	80	80	200
facilitaire werkzaamheden ⁴	80	80	180

Gemiddelde uurtarieven zzp'ers, 2019

Euro

	gemiddeld uurtarief	mediaan uurtarief	hoogste uurtarief
strategische werkzaamheden	87	85	225
ontwerpwerkzaamheden	82	80	150
uitvoerende werkzaamheden	72	75	125
facilitaire werkzaamheden	70	72	125

Gemiddelde uurtarieven bureaus, 2019

Euro

	gemiddeld uurtarief	mediaan uurtarief	hoogste uurtarief
strategische werkzaamheden	120	125	300
ontwerpwerkzaamheden	110	100	400
uitvoerende werkzaamheden	95	90	300
facilitaire werkzaamheden	90	90	160

Gemiddelde uurtarieven bureaus met 15 of meer werkenden, 2019

Euro

	gemiddeld uurtarief	mediaan uurtarief	hoogste uurtarief
strategische werkzaamheden	144	140	210
ontwerpwerkzaamheden	118	115	175
uitvoerende werkzaamheden	101	100	125
facilitaire werkzaamheden	103	100	132

¹ Onder andere advies, consultancy, art en design direction

² Onder andere conceptontwikkeling, design development

³ Onder andere dtp, engineering, html-coding

⁴ Onder andere project- en accountmanagement, traffic

Gemiddelde uurtarieven recente starters, 2019

Euro

	gemiddeld uurtarief	mediaan uurtarief	hoogste uurtarief
strategische werkzaamheden	91	85	200
ontwerpwerkzaamheden	82	78	150
uitvoerende werkzaamheden	76	75	125
facilitaire werkzaamheden	73	75	160

Gemiddelde uurtarieven bureaus naar omzet per fte, 2019

Euro

	tot 40.000 euro	40.000 tot 90.000 euro	90.000 tot 120.000 euro	120.000 tot 200.000 euro	meer dan 200.000 euro
strategische werkzaamheden	125	130	140	165	200
ontwerpwerkzaamheden	105	105	90	120	140
uitvoerende werkzaamheden	100	85	110	90	110
facilitaire werkzaamheden	95	80	95	90	105

4 Gefactureerde uren zzp'ers

Aantal gewerkte uren per week, 2019

Procent

	gestart voor 2015	gestart in 2015 of later	totaal
minder dan 20 uur per week	4%	8%	5%
tussen de 20 en 32 uur	16%	15%	16%
tussen de 32 en 40 uur	31%	31%	28%
40 uur of meer	46%	46%	51%
totaal	100%	100%	100%

Gefactureerd deel gewerkte uren, 2019

Procent

	gestart voor 2015	gestart in 2015 of later	totaal
minder dan 25%	11%	8%	10%
tussen de 25% en 50%	21%	16%	19%
tussen de 50% en 75%	43%	47%	45%
meer dan 75%	25%	29%	26%
totaal	100%	100%	100%

Gefactureerd deel gewerkte uren naar startjaar, 2019

	gewerkte uren	waarvan gefactureerd
gestart voor 2015	37	55%
gestart in 2015 of later	36	58%

Gefactureerd deel gewerkte uren naar hoofdactiviteit, 2019

	gewerkte uren	waarvan gefactureerd
communicatie (on-/offline) en/of grafisch ontwerp ¹	37	60%
service en/of experience design ²	40	33%
industrieel en/of productontwerp ³	38	53%
ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur ⁴	39	51%
gemiddeld	39	49%

¹ Tot *communicatie (on-/offline) en/of grafisch ontwerp* behoren alle vormen van 2D visueel ontwerp zoals: brand design, corporate design, grafisch ontwerp, digital creative design, webdesign, app-ontwikkeling, VR-design, packaging design, letterontwerp, illustratie, animatie, infographics etc.

² Tot *service en/of experience design* behoren alle vormen van niet tastbaar ontwerp zoals: service design, social design, strategy design, UX-design, interaction design, digital solutions, wayfinding etc.

³ Tot *industrieel en/of productontwerp* behoren alle vormen van 3D ontwerp zoals: consumentenproduct, industrieel product, verpakkingsontwerp, modeontwerp, textielontwerp, sieraad- en accessoire-ontwerp, vrije vormgeving etc.

⁴ Tot *ruimtelijk en/of interieurontwerp en -architectuur* behoren alle vormen van ruimtelijk en omgevingsontwerp zoals: expositie- en tentoonstellingsontwerp, ontwerp voor openbare ruimte, urban design, retaildesign, concept store design etc.

5 Actuele vragen

De Branchemonitor kijkt altijd terug. Desalniettemin hebben wij jullie gevraagd om alvast vooruit te kijken. Naar het jaar 2020, het jaar waarin er als gevolg van corona noodmaatregelen zijn getroffen, steunpakketten zijn opgetuigd en werkrelaties op de proef zijn gesteld, en naar het jaar dat nu voor ons ligt.

Van welke steunmaatregelen heb je gebruik gemaakt in 2020?

Procent

	zzp'ers	bureaus	totaal
Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW)- 1	2%	50%	18%
Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW)- 2	1%	29%	10%
Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW)- 3	0%	0%	0%
Tijdelijke Overbrugging voor Zelfstandige Ondernemers (TOZO)	29%	6%	22%
Tegemoetkoming TOGS / Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL)	3%	5%	3%
Tijdelijke Overbrugging voor Flexibele Arbeid (TOFA)	0%	0%	0%
Uitstel betaling van belastingen	7%	23%	12%
Kredieten en garanties	3%	2%	3%
Geen steunmaatregelen	50%	31%	43%

Welke acties heb je ondernomen t.a.v. personeelsbeleid in 2020?

Procent

	zzp'ers	bureaus	totaal
Tijdelijke contracten niet verlengd	2%	17%	6%
Vaste contracten opgezegd	1%	11%	4%
Inschakelen freelancers stopgezet	4%	19%	10%
Vacaturestop ingelast	0%	19%	6%
Arbeidstijdverkorting vast personeel	0%	2%	1%
Geen veranderingen in het personeelsbeleid	60%	45%	55%
Anders	12%	17%	13%

Welke omzetverwachting heb je voor 2020 (ten opzichte van 2019)?

Procent

	zzp'ers	bureaus	totaal
Ik verwacht een toename	24%	28%	25%
Ik verwacht een gelijke omzet	20%	21%	20%
Ik verwacht een afname	49%	50%	50%
Niet ingevuld	7%	1%	5%

Indien afname: hoeveel afname in omzet verwacht je voor 2020 (ten opzichte van 2019)?

Procent

	zzp'ers	bureaus	totaal
10% tot 20% minder omzet	9%	15%	11%
20% tot 30% minder omzet	10%	14%	11%
30% tot 40% minder omzet	10%	11%	10%
40% tot 50% minder omzet	10%	5%	8%
50% tot 60% minder omzet	3%	1%	3%
60% minder omzet of meer	7%	4%	6%
Niet van toepassing / niet ingevuld	51%	50%	51%

Welke omzetverwachting heb je voor 2021 (ten opzichte van 2020)?

Procent

	zzp'ers	bureaus	totaal
Ik verwacht een toename	38%	46%	41%
Ik verwacht een gelijke omzet	36%	31%	34%
Ik verwacht een afname	20%	22%	21%
Niet ingevuld	6%	1%	4%

Welke invloed hebben de coronamaatregelen gehad op de uurtarieven?

Procent

	zzp'ers	bureaus	totaal
De tarieven zijn verlaagd	5%	1%	4%
De tarieven zijn verhoogd	5%	5%	5%
We hebben kortingen toegepast	15%	20%	17%
We hebben veel pro-Deoklussen gedaan	10%	5%	8%
Geen veranderingen	68%	73%	70%

Welke invloed hebben de coronamaatregelen gehad op de strategie van het bedrijf?

Procent

	zzp'ers	bureaus	totaal
We hebben nieuwe markten/klanten moeten zoeken	19%	17%	18%
We hebben nieuwe producten moeten ontwikkelen	12%	6%	10%
We moesten zowel nieuwe producten als markten/klanten zoeken	19%	23%	20%
Geen verandering in de strategie	50%	60%	54%

Welke bedrijfsmatige acties heb je overwogen of spelen een rol?

Procent

	zzp'ers	bureaus	totaal
Reorganiseren ¹	11%	28%	17%
Stoppen	9%	5%	8%
Fuseren	2%	1%	2%
Verkopen	1%	2%	1%
Geen bijzondere acties ondernomen of overwogen	57%	56%	56%
Anders	21%	17%	20%

Waar en hoe werkt het creatieve team?

Procent

	zzp'ers	bureaus	totaal
Creatieve team werkt volledig op kantoor met voldoende afstand	14%	9%	12%
Creatieve team werkt volledig digitaal vanuit huis	37%	15%	30%
Creatieve team werkt zowel thuis als op kantoor	41%	75%	52%
Niet ingevuld	8%	1%	6%

Welke invloed hebben de coronamaatregelen gehad op het creatieve proces?

Procent

	zzp'ers	bureaus	totaal
Creativiteit is toegenomen	16%	10%	14%
Creativiteit is bemoeilijkt	19%	45%	28%
Creatieve eindresultaten zijn hetzelfde gebleven	52%	34%	46%
Anders	5%	10%	7%
Niet ingevuld	8%	1%	3%

¹ Reorganiseren: afslanking van de onderneming, herstructurering van de bedrijfsactiviteiten, verhuizing of (gedeeltelijke) sluiting van de onderneming

Colofon

De BNO Branchemonitor is een uitgave van de Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers (BNO) en mede mogelijk gemaakt door Pictoright

Onderzoek

ABF Research, uitgevoerd in opdracht van de BNO
Januari 2021 / www.abf.nl

Redactie

Vicky Fasten (BNO)
Freek Kroesbergen (BNO)
Fenke Legerstee (ABF Research)

Amsterdam, 2021

bno.nl/branchemonitor